

1. Воржакова Ю.П., Хлебінська О.І. *Сутність цифрової трансформації з різних позицій підприємців та науковців* № 9. 2021. С. 107–111.
2. DIGITAL 2022: UKRAINE. URL: Digital 2022: Ukraine – DataReportal – Global Digital Insights.
3. Демографічна ситуація в січні 2022 р. URL: <https://ukrstat.gov.ua>.
4. Населення України скоротилося до 34,5 мільйона. URL: <https://bit.ly/3YwgeTM>.
5. Підсумки роботи Мінцифри 2022. URL: <https://2022.thedigital.gov.ua/>
6. Рік незламності Мінцифри: Старлінки, military-tech, послуги в Дії та інші досягнення міністерства. URL: <https://bit.ly/3E5exnR>.
7. Аналітичний звіт «Думки і погляди населення України щодо державних електронних послуг: вересень 2021 року». URL: <https://bit.ly/3In67em>.
8. Цифрова грамотність населення України. 2019. URL: [Перше_в_історії_України_дослідження_3 \(diia.gov.ua\)](https://diia.gov.ua).
9. Цілі сталого розвитку: Україна. URL: <https://bit.ly/3k26yB1>
10. Аналітичний звіт «Думки і погляди населення України щодо державних електронних послуг: вересень 2021 року». URL: <https://usp-ltd.org/wp-content/uploads/2022/01/areport-e-services-usage-2020-2021.pdf>

Гусар О.А.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
 професор кафедри публічного та міжнародного права,
 Київський національний економічний університет
 імені Вадима Гетьмана,
 Київ, Україна*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ОСВІТИ: СТАНДАРТИ РАДИ ЄВРОПИ

Гендерна рівність в освіті є одним із пріоритетних напрямків діяльності Європейського Союзу (ЄС), тому Рада Європи (РЄ) активно працює в умовах нових виклики й усуває бар'єри для досягнення реальної і повної гендерної рівності в цій галузі. Робота Ради Європи в галузі прав людини та гендерної рівності призвела до появи комплексних правових документів, керівництв щодо політики в сфері освіти, спрямованих на досягнення кращого становища та розширення прав і можливостей жінок та ефективної реалізації гендерної рівності в державах-членах і за їх межами. Комітет міністрів (КМ) і Парламентська асамблея Ради Європи прийняли вражаючу кількість конвенцій та рекомендацій, які скеровують процеси розвитку гендерної рівності в Європі та в усьому світі і впливають на них.

Перш за все, відзначимо, що основоположними документами Ради Європи, що встановлюють нормативні та правові стандарти рівності, є «Європейська конвенція про захист прав і основних свобод» (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, 1950) та «Декларація про рівність між жінками і чоловіками» (Declaration on Equality of Women and Men, 1988) [5].

Право на освіту в цих документах визнається одним із основних прав людини, яке має бути забезпечено без будь-якої дискримінації, у тому числі за ознаками статі.

Питання рівності в освіті підіймалися за останні роки в наступних рекомендаціях КМ РЄ державам-членам: про збалансовану участь жінок і чоловіків у процесі прийняття рішень у сфері політики та суспільному житті (Recommendation (CM/Rec(2003)3) [1]; із питань комплексного (гендерного) підходу в освіті (Recommendation (CM/Rec(2007)13))

[2]; щодо стандартів і механізмів із гендерної рівності (Recommendation (CM/Rec(2007)17)) [3]; імплементації рекомендації з питань комплексного підходу в освіті державами-членами (Recommendation (CM/Rec(2012)13)) [4]. У Рекомендації про збалансовану участь жінок і чоловіків у процесі прийняття рішень у сфері політики та суспільному житті (CM/Rec(2003)3), зокрема, у пункті 23, присвяченому висвітленню ролі освіти в будівництві збалансованого суспільства, підкреслюється, що програми навчання і навчальний матеріал продовжують відображати упереджені погляди на проблему статі, що зміцнює традиційні уявлення щодо ролі жінок і чоловіків, обмежуючи право жінок на участь у суспільному житті нарівні з чоловіками. На вибір, який здійснюють статі в галузі освіти, професійній діяльності і способі життя, продовжують впливати стереотипні поняття про те, що є суто чоловічим або жіночим, що в результаті позначається на розподілі сімейних обов'язків між жінками та чоловіками, на поділі їх ролей на ринку праці та на участі в суспільному житті.

Найбільш важливими у створенні стандартів гендерної рівності в галузі освіти, ми вважаємо рекомендацію КМРЄ (CM/Rec(2007)13) [2] щодо «Врахування гендерної проблематики в освіті» (Gender mainstreaming in education), яка, спираючись на міжнародні (Пекінська Декларація та Платформа дій, 1995) та європейські (Декларація про рівність між жінками і чоловіками, 1988) [5] Рекомендація Комітету міністрів РЄ Р(98)14 державам-членам щодо застосування комплексного (гендерного) підходу до проблеми рівності статей, 1998) правові стандарти, акцентує увагу на гендерному підході до розв'язання проблеми нерівності в освітній сфері, що продовжує існувати на всіх рівнях системи освіти, проявляючись у довготривалому існуванні та відтворенні стереотипних уявлень щодо соціальних ролей жінок і чоловіків, які обмежують можливості обох статей у реалізації свого потенціалу. Враховуючи, що освіта несе відповідальність за підготовку майбутніх громадян до активної участі в різних сферах життя суспільства, в Рекомендації КМ РЄ визнається той факт, що «академічні успіхи дівчат, особливо в умовах перехідного періоду, не гарантують автоматичного працевлаштування та не забезпечують участі в прийнятті економічних і політичних рішень», у хлопців же викликає занепокоєння «відсутність успіхів у навчанні та придбанні соціально-особистісних навичок».

Рекомендації надають тлумачення певним термінам, серед яких визначальними вважаємо (англ. Gender mainstreaming «гендерний мейнстрімінг (підхід)», «якість освіти»). Більш того, з метою досягнення поставлених цілей, у додатках до Рекомендацій визначено конкретні сектори системи освіти та відповідні заходи, які необхідно здійснити в напрямку інкорпорування принципів рівності жінок і чоловіків: нормативно-правова база (пп. 1–2) та політика в освітній сфері (пп. 3–11); управління та організація навчальними закладами (пп. 12–27); навчальні матеріали (пп. 28–31); методи та практики викладання (пп. 32–36); громадянська освіта, права людини (пп. 37–38); виховна і профорієнтаційна робота (пп. 39–43); запобігання та боротьба з насильством за ознакою статі (пп. 44–49); робота з вразливими групами молоді (пп. 50–51); новітні інформаційні та комунікаційні технології, медіа засоби (пп. 52–55); до слідження з гендерних проблем і питань освіти та контроль за інкорпоруванням гендерної перспективи в систему освіти (пп. 56–59) (Recommendation CM/Rec(2007)13) [3].

Відзначимо, що робота із вдосконалення нормативно-правового забезпечення державної гендерної політики має бути спрямована на вирішення гендерних проблем у різних сферах, розробку та прийняття Національної стратегії у сфері гендерної рівності в країнах, а також на подальший розвиток принципу гендерної інтеграції в усіх сферах та галузях державного управління. Для запровадження європейських стандартів кожна держава-член ЄС або держави, які обрали курс євроінтеграційного розвитку повинні провести гендерно-правову експертизу чинного законодавства.

Стандарти Ради Європи, що визначають концептуальні засади, напрями формування та реалізації державної політики щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, мають стати дороговказом задля забезпечення сталого розвитку суспільства на засадах демократії, дотримання прав людини та гендерної рівності.

Список використаних джерел:

1. Recommendation CM/Rec(2003)3 of the Committee of Ministers to member states on balanced participation of women and men in political and public decision making (Adopted by the Committee of Ministers on 12 March 2003 at the 831st meeting of the Ministers Deputies). URL: <https://search.coe.int/cm#title=Recommendations>

2. Recommendation CM/Rec(2007)13 of the Committee of Ministers to member states on gender mainstreaming in education (Adopted by the Committee of Ministers on 10 October 2007 at the 1006th meeting of the Ministers' Deputies) URL: <https://search.coe.int/cm#title=Recommendations>

3. Recommendation CM/Rec(2007)17 of the Committee of Ministers to member states on gender equality standards and mechanisms (Adopted by the Committee of Ministers on 21 November 2007 at the 1011th meeting of the Ministers' Deputies) URL: <https://search.coe.int/cm#title=Recommendations>

4. Recommendation CM/Rec(2012)38 of the Committee of Ministers to member States on the implementation of Recommendation CM/Rec(2007)13 by member States (Adopted by the Committee of Ministers on 28 March 2012 at the 1138th meeting of the Ministers' Deputies). URL: <https://search.coe.int/cm#title=Recommendations>

5. Declaration on Equality between Men and Women as a Fundamental Criterion of Democracy (adopted by 4th European Ministerial Conference on equality between women and men (Istanbul, 13 – 14 November 1997) URL: <http://www.legislationline.org/documents/id/7968>

Andriy Dats,

*PhD at Law student Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman,
Kyiv, Ukraine*

Kateryna Ilikchiieva,

*PhD at Law, associate professor, advisor on equal opportunities,
diversity and inclusion, associate professor at the Public and International Department,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,
Kyiv, Ukraine*

**COMPREHENSIVE GENDER APPROACH AND HUMAN RIGHTS-BASED
APPROACH AS MANAGEMENT TOOLS IN EDUCATION**

Over the past five years, Ukraine has taken many steps towards implementing the principles of gender equality and non-discrimination in all spheres of society and state life. The field of education was no exception. The Ministry of Education and Science of Ukraine is taking specific steps to implement the policy of gender equality and non-discrimination. In particular, in 2021, the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine was adopted, establishing methodological recommendations for conducting a gender audit of educational institutions [1]. In 2022, the Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine approved the Strategy for the implementation of gender equality in the field of education until 2030 and approved the operational